

Posudek konzultanta
na rigorózní práci Mgr. Filipa Gvozdeka
Trestní odpovědnost a sankcionování právnických osob v České republice

I.

Téma recenzované rigorózní práce Mgr. Filipa Gvozdeka je aktuální. Trestní odpovědnost právnických osob i jejich sankcionování zůstávají předmětem soustavné a soustředěné pozornosti již delší dobu a tato pozornost neochabuje ani čtyři roky po nabytí účinnosti zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen topo). Tento zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim totiž přinesl právnickým osobám novou, pro ně dosud neznámou formu odpovědnosti, a to odpovědnost trestní. Tím se rozšířila odpovědnost právnických osob v oblasti veřejného práva, protože do přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob nesly právnické osoby ve veřejném právu odpovědnost toliko správní za správní delikty. Tradiční byla a je odpovědnost právnických osob v oblasti soukromého práva.

Rigorozant vypracoval práci na podkladě nadstandardního počtu odborných pramenů, které rozděluje na knihy, články, internetové zdroje, právní předpisy, judikaturu a ostatní prameny. S použitými prameny pracoval autor korektně a kreativně.

Práce je vypracována na podkladě správné a logické osnovy. Text je rozdělen nejprve do pěti kapitol zpravidla dále strukturovaných, ve kterých autor v úvodní části práce pojednává o kriminologických a sociologických souvislostech trestní odpovědnosti právnických osob (argumenty pro a proti přijetí trestní odpovědnosti korporací), dále o nových zásadách trestního práva, které přinesl zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, o působnosti zákona č. 418/2011 Sb., o základech trestní odpovědnosti právnických osob a jejich sankcionování a nakonec uvádí četné kritické výhrady k platné právní úpravě. V poslední kapitole označené jako „Závěr“ autor komentuje statistická data o odsouzení právnických osob v letech 2013 až 2015 a vyjadřuje přesvědčení, že čtyři roky účinnosti zákona jsou krátká doba k celkovému hodnocení zákona.

Rigorózní práci zhodnocuje pečlivé zpracování včetně přílohy o odsouzení právnických osob a dosud uložených trestech a kritický, přemýšlivý vztah k platné právní úpravě, respektive návrhům na její doplnění, které představuje více než rok projednávaný parlamentní Tisk 304 obsahující původně vládní návrh zákona rozšiřující okruh trestných činů, za které může být odpovědná právnická osoba.

II.

Za cíl své rigorózní práce si autor vytyčil rozbor pozitivní právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, poukaz na nedostatky platné právní úpravy a nastíněné návrhů de lege ferenda (str. 2). Domnívám se, že vytyčeného cíle se autorovi podařilo dosáhnout, protože práce má velmi pěknou úroveň.

Jednou z důležitých otázek trestní odpovědnosti korporací podle české právní úpravy je koncepce trestní odpovědnosti. Rigorozant ji v sumarizované podobě na str. 23 charakterizuje jako odpovědnost pravou, odvozenou, souběžnou, nezávislou a subjektivní, přičemž tato označení rozebírá a odůvodňuje. Samozřejmě nejproblematictější je označení trestní odpovědnosti právnických osob jako odpovědnosti subjektivní, k němuž se sice autor přiklání, ale současně za pozitivní považuje legislativní návrh na doplnění ustanovení § 8 topo o nový odstavec pátý § 8 topo, podle něhož se právnická osoba své odpovědnosti zproští, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možné spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v § 8 odst. 1 topo zabránila.

Podle mého názoru ačkoliv se návrh snaží konečně vyřešit největší problém zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který v případě odpovědnosti za jednání osob nacházejících se ve vrcholném postavení nestanovuje žádná kritéria, přináší další interpretační problémy, neboť hovoří o „zproštění se“ odpovědnosti. Použitá terminologie tak odpovídá tomu, že by trestní odpovědnost právnických osob měla být odpovědností objektivní, což ovšem není pravda. Návrh by tedy paradoxně mohl přispět k tomu, že trestní odpovědnost právnických osob bude vykládána jako odpovědnost objektivní, místo toho, aby šlo o odpovědnost subjektivní. Může tak dojít k dalšímu zpřísnění této odpovědnosti, a to jistě nebylo záměrem navrhovatelů. Kritérium „vynaložení veškerého úsilí“, jež lze spravedlivě požadovat, je opět velmi neurčité a v podstatě jde o nejpřísnější možnou variantu, neboť nic více, než veškeré úsilí, nelze podle mého názoru požadovat.

III.

Závěrem shrnuji: Rigorózní práce Mgr. Filipa Gvozdeka je plně způsobilým podkladem pro ústní obhajobu. Prokazuje, že autor má hlubší znalosti o druhé větvi trestní odpovědnosti v našem trestním právu a dokazuje i suverénní znalost aplikační praxe.

Otázka k obhajobě: Jaké jsou hlavní nedostatky zákona č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

